

Eitraðir sveppir í Noregi

Í skóginum vaxa bæði matsveppir og eitraðir sveppir. Sumir af eitruðustu sveppunum í Noregi geta líkst matsveppum í öðrum löndum. Hafið samband við Giftinformatjónen ef grunur leikur á eitrun.

Spjótlega eitursvampur (Cortinarius rubellus) (til vinstri) er eitruður og getur vaxið við hlið ætilegra sveppa eins og Craterellus tubaeformis (fjórir sveppir til hægri).

Minnislisti fyrir örugga sveppatíslu

- Taktu þátt í sveppanámskeiði.
- Tíndu og hreinsaðu alltaf sveppi einn í einu.
- Kynntu þér norska sveppi og eitruða sveppi í Noregi. Sveppategundir eru mismunandi milli landa og heimsálfa. Matsveppir í öðrum löndum geta líkst sveppum sem eru eitruðir í Noregi.
- Notaðu nýjar og uppfærðar upplýsingar um sveppi.
- Borðaðu aðeins sveppi af góðum gæðum. Fleygðu ormétnum eða skemmdum sveppum.
- Matsveppurinn ætti að vera fullþroskaður eða hafa nægilega mörg einkenni til að hægt sé að greina hann.
- Hafðu mismunandi sveppategundir aðskildar í körfunni, til dæmis í mismunandi ílátum.
- Vertu fullkomlega viss um hvaða svepp þú tínir, borðar eða býður öðrum.
- Láttu sveppafræðing eða sveppasérfræðing skoða sveppina, annaðhvort á sveppaskoðun í nágrenni við þig eða í gegnum snjallsímaforrit.
- Notaðu aldrei gervigreind til að greina sveppi sem á að nota til matar.

Eitruðustu sveppirnir í Noregi

Sveppirnir sem fjallað er um í þessum bæklingi geta valdið varanlegum skaða á líffærum eins og lifur og nýrum. Í Noregi finnast einnig aðrir eitruðir sveppir og sveppir sem ekki er mælt með til manneldis. Ekki er fjallað um þá í þessum bæklingi. Sjá www.soppognyttevekster.no fyrir frekari upplýsingar um ætisveppi.

Váserkur (hvít fluesopp)

Amanita virosa

Allur sveppurinn er hvítur (hattur, fótur, fanir og hold). Á fætinum er hringur, en hann getur fallið af. Neðsti hluti fótans situr í slíðri (poka). Sveppurinn er algengur í skógum.

Amanita phalloides (grønn fluesopp)

Amanita phalloides

Litur hattsins getur verið breytilegur, frá grænum yfir í brúnan og gulan. Fanirnar og fóturinn eru hvít. Á fætinum er hringur, en hann getur fallið af. Neðsti hluti fótans situr í slíðri (poka). Sveppurinn er sjaldgæfur í Noregi.

Viðarkveif (flatklokkehatt)

Galerina marginata

Hatturinn og fanirnar eru gulbrúnar. Fóturinn getur verið breytilegur að lit, frá gráum til brúns. Þetta er lítill sveppur sem vex yfirleitt í hópum á berki og trjástubbum. Sveppurinn er algengur.

Smásóhlífarsveppir (smá parasollsopper)

ættkvíslin *Lepiota*

Sveppir í ættkvíslinni *Lepiota* eru smáir og erfitt er að greina þá hverja frá öðrum. Ekki er vitað hvaða tegundir innan þessarar ættkvíslar kunna að vera eittraðar. Fanirnar eru í hvítum litbrigðum. Hatturinn er hreistraður og getur verið af mismunandi lit. Fóturinn getur verið með eða án hrings. Fóturinn getur verið hvítur eða af öðrum lit. Hold sveppsins er hvítt.

Eitrun af völdum váserks, Amanita phalloides, viðarkveifar eða sveppa af ættkvíslinni Lepiota

Jafnvel mjög lítið magn af þessum sveppum getur valdið alvarlegri eitrun. Einkenni koma fram 6–24 klukkustundum eftir neyslu og geta verið mikill, vatnskenndur niðurgangur, kviðverkir og uppköst. Mikil hætta er á lífshættulegum lífrarskaða innan 2–3 daga.

Ef grunur leikur á neyslu þessara sveppa skal hafa samband við Giftinfomasjónen til að fá ráð um frekari meðferð og eftirfylgni.

Cortinarius rubellus (spiss giftslørsopp)

Cortinarius rubellus

Allur sveppurinn er rauðbrúnn (hattur, fanir, fótur og hold). Sveppurinn er algengur í skógum.

Cortinarius orellanus (butt giftslørsopp)

Cortinarius orellanus

Líkast *Cortinarius rubellus*, en hefur flatan eða ávalan hatt. Þetta er sjaldgæfur sveppur. Sveppurinn vex í laufskógum.

Eitrun af völdum *Cortinarius rubellus* og *Cortinarius orellanus*

Jafnvel mjög lítið magn af þessum sveppum getur valdið alvarlegum nýrnaskaða. Einkenni eitrunar geta komið fram fyrst eftir að minnsta kosti 36 klukkustundir. Einkennin geta verið ógleði, uppköst, kviðverkir, þorsti, vöðvaverkir, svimi, örmögnun og vanlíðan. Sumir hafa lítil eða engin einkenni áður en nýrnaskaði kemur fram. Mikil hættu er á að alvarlegur nýrnaskaði þróist innan 3–14 daga.

Ef grunur leikur á neyslu þessara sveppa skal hafa samband við Giftinforðasjónen til að fá ráð um frekari meðferð og eftirfylgni.

Giftinforðasjónen

Hringið í 22 59 13 00

(opin allan sólarhringinn)

Norges sopp- og nyttevekstforbund (www.soppognyttevekster.no) stendur fyrir sveppanámskeiðum og sveppaferðum. Kynntu þér smáforritið [Digital soppkontroll](#) – þjónustu þar sem sveppasérfræðingar fara yfir sveppina.

Bæklingurinn var unninn af Giftinforðasjónen hjá Folkehelseinstituttet (2026).
Nánari upplýsingar um sveppi og eitranir má finna á www.giftinfo.no.
Ljósmynd: Per Marstad.